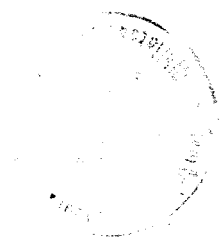

HYPERION

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

Director : C. ARGINTARU

COLABOREAZĂ:

Mihail Drăgănescu, C. Argintaru, Ion Dicu-Comănici, Sandu Arianu, Ionel Chisălitză-Severeanu, G. St. Cazacu, I. Schintee-Seuca, G. Retezeanu, Ion Th. Ilea, Ciociu Anderco, Emil Zegreanu și N. Rusu. Reproduceri din plastica Ardeleană. Plastică, Muzică, Cărți și Reviste Vignete de Marcel Olinescu

588

ANUL II — Nr. 5 DIN MAI 1933 — CLUJ

HYPERION

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

DIRECTOR: C. ARGINTARU

APARE LA SFÂRȘITUL FIECĂREI LUNI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

CLUJ, CALEA DOROBANȚILOR NO. 60

ABONAMENTE NUMAI ANUALE :

PARTICULARI . . . . . 200 LEI

INSTITUȚIUNILE DE ORICE FEL,

FIE DE STAT SAU PARTICULARE 300 LEI

MINISTERELE, LEGĂȚILE ȘI ÎN

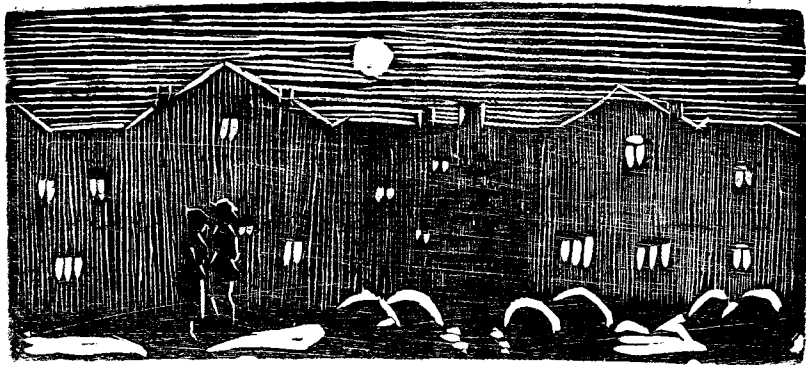
STREINĂTATE . . . . . 500 LEI

ÎN COMERȚ NU SE GĂSEȘTE

MANUSCRISELE NEPUBLICATE SE ARD

REVISTA NU SE TRIMITE DECÂT ACE-
LORA CARE ACHITĂ ÎNAINTE ABONA-
MENTUL

SPINI ȘI ROZE

DOMNULUI C. ARGINTARU

A comunica prin scris cu lumea și a evita amestecul cu ea nu poate fi numai decât o mizantropie. Sunt un iubitor de oameni, dar pentrucă sunt un solitar, un suflet izolat din propria-mi voință, ca sistem de viață, în actualele timpuri atât de acaparate de un acut materialism, nu găsesc mulțumire decât în retragerea desăvârșită de orice organizații și cercuri omenești.

Am încercat să frecventez multe cercuri, chiar printre oamenii ce urmăreau un scop idealist, dar în cari cercuri am văzut că unde sunt doi oameni sunt și două concepții deosebite, nutrite uneori de orgoliu și egoism, — de aci, uneori, regretabile divergențe.

În urma acestor triste experiențe, mi-am zis, că nimeni nu poate fi mai în deplină armonie decât cu sine însuși. Deși retras în forul meu interior, totuși, din umbră, rămâi în serviciul umanității, lucrând pentru lume, dar departe de ea.

Nu este nevoie să fiu văzut în carne și oase, vorbind lumii, căreia să-i manifest gândirea prin acest corp fizic prin care spiritul se exteriorizează. Socotesc că este tot așa de folositor să fiu văzut în suflet și spirit prin contactul ce iau cu lectorii, prin aceste rânduri, concretizări ale cugetării și simțirei mele; cari lectori deasemenea izolați și necunoscuți, parcurgând cu ochii fizici aceste idei înșirate pe hârtie, le interiorizează în forul lor lăuntric sufletelesc. Este o comunicare mută, dela simț la simț, dela cuget la cuget; scriitorul și lectorul unindu-se într'un suflet comun, independent de corpurile noastre fizice care exteriorizează viața noastră interioară.

Nu vreau să mă apropii de lume; vreau să văd cum privesc din depărtare zarea albastră a unui munte înalt, falnic și maiestos, pe care-l admir, dar pe care suindu-l în vârf, culmea lui îi scade, prăpăstiile lui mi-amenință pasul, detaliile lui apar, și farmecul, vraja, dispar, odată ce-am pătruns secretul ce-l credeam de nepătruns.

Iată-mă dar departe. Vă privesc, vă admir, sunteți poate modești ca oameni, dar mari, superbi ca simțire, ca intelect, ca spirit, ca suflet, ca gândire. Sunteți dornici de iubirea frumosului intelectual, artistic și moral, căci adunându-vă în jurul unei reviste, în jurul unei cerc idealist, disprețuiți tristețile și efemerele beneficii ale vieții fizice de toate zilele, de prin bodegi și cluburi meschine. Vă admir, vă felicitați, vă fericesc, căci orice lucru bun, atrage partea bună a vieții pașnice și neîntinată, de muncă cinstită și fără preget; precum viața rea și trândăvă atrage paguba și durerea de mai târziu.

Admir intensa și perseverența muncă a oamenilor idealști, de a răspândi cultura, arta, frumosul, lectura bună, scrisul, — adică indelețnicirile morale și intelectuale pentru spiritualizarea omenirii, — activități cari aduc mari recompense și satisfacțiuni psihice; cu atât mai mult, cu cât vor fi printre iubitorii de cultură și idealism, oameni nevoiași în ale mijloacelor de trai, dar cari totuși se ridică prin năzuințele lor, mult, mult, foarte mult, peste cel avut, dar avar, egoist, redus numai la o vieță animală de stomac și de plăceri fizice.

Generația noastră de azi îmi face impresia unei recolte noi de suflete tinere, inferioare, reduse la cea mai simplă expresie a unui materialism acut, ce a întunecat cu nouri grei lumina spirituală ce trebuie să vină de sus.

Ce vedem azi? Zilnic citim în ziare crime pentru bani și pasiuni; sinucideri de tineri înamorați; sinucideri de delapidatori; furturi, spargereri în stil mare, deghizate sub forme legale de către cei ce ocupă administrări de fonduri publice; aviditate după orogoliul gloriei, vanității; o lume megalomană, indecentă, irevențioasă; filme și scrieri imorale; o muzică stridentă, scandaloasă, barbară; o pictură în cuburi, futuristă, de aiureală; o lipsă totală de simț etic, estetic, de prevedere socială, de scrupul, vânzare de conștiință; goană nebună după bani, plăceri extravagante, situații nemeritate, după glorie și zădărnicii.

Nu este lumea noastră dinaintea războiului mondial, lumea normală, ci este o lume fără merite, cu totul de altă concepțiune. Noi care am trăit în lumea veche a micului nostru regat, trăim azi într'o lume în care ne simțim străini.

Deaceia privesc pe oamenii idealști de azi ca pe un anacronism, mai cu seamă pe acei cari sunt înregimentați și refugiați într'un cerc literar și artistic, ori filozofic, pe care cerc îl socotesc ca pe o insulă ce mai preexită în marea ocean turburat de furioasele valuri ale materialismului acut de azi și care amenință să înghită tot ce a mai rămas bun.

Ce înseamnă acest fenomen?

Îmi face impresia că valul nou de vieță omenească, ce se ridică amenințător peste lumea veche, este prima reîntrupare a unor sălbatici africani, ce se renasc pe arena continentelor civilizate. Noi trăim între două lumi: între cea veche, din care o parte a dispărut, și cea nouă de azi, printre cari noi am rămas să trăim ca niște întârziați ai seriei noastre. Suportăm deci întârzierea ce o suferim în evoluția noastră, dar avem și marea misiune de a conlucra din răspuțeri la ridicarea nive-

lului moral și intelectual al africanilor de azi îmbrăcați în haine europene.

Cine a știut și cine cunoaște sensul acestor concepțiuni înalte ale forțelor oculte ce conduc destinul ascuns al întregii omeniri, își va da seama că totul are un sens.

Spun: cine nu știe de unde a venit și încotro trebuie să meargă, acela este un rătăcit. Rătăcitul nu vede cărarea pe care trebuie să apuce și el va suferi, se va lăsa de obstacole prin locuri lăturalnice și când el singur, nevoit de complicațiunile ce și le cauzează însuși, își va găsi odată cărarea mult căutată, ce străbate întunecata noastră viață, spre țelul de lumină, pe care toți îl dibuim și trebuie să-l găsim prin propriile noastre încercări și experiențe.

Fiecare, zi cu zi, prin gândurile, cuvintele și faptele noastre, ne așternem inconștient viața noastră de mâine și cea de apoi. Să căutăm deci, mai bine să fim conștienți în pasul nostru de toate zilele, îndepărtându-ne astfel picicile din calea noastră

Orice greșală, orice imprudență asupra ta, ca și asupra aproapelui, se plătește acum, sau în viitor, de către justiția immanentă ce ne observă pas cu pas, fără ca noi să o vedem cu ochii fizici. Generația de azi este mioapă, ba chiar oarbă. Să lucrăm ca ochii lor să înceapă să zărească, să vadă și să priceapă. Să-i învățăm să-și cumpănească pasul, gândul și inima.

Toate succesele amăgitoare ale vieții, în capturarea femeilor ușoare, a gloriei omenesti și banului fără muncă onestă, sunt numai curse amăgitoare și ispititoare.

Priviți cum se duc comorile dinozaurilor aurului pământesc răpit din munca altora; tezaurile băncilor, strecurate în pungile răpitorilor necinstiți, lipsiți de cunoștința bunului platnic, care nu a depășit prin împrumuturi nesocotite peste puterile sale de producțiune economică și financiară; și cum pier prin închisori delapidatorii, sau sfârșesc viața printr'un glonte, neștiind că viața fiindu-i eternă, el ispășește, dacă nu aici, dar în supraviețuirea sa sufletească și în reîntruparea sa nenorocită, căci totul trebuie plătit, echilibrul trebuie restabilit. Cei cari cred că au scăpat neatinși, se înșală. Ispășirea se năpăstuiește asupra copiilor sau urmașilor lor. Ei se tânguiesc, blestemând cerul pe care-l cred vinovat de tiranie și nu înțeleg greșala ce o ispășesc pentru autorii lor din care fatal s'au născut. La rândul lor, autorii privesc îngroziți din lumea în care sufletul lor a intrat, pe care numai miopia nu o întrezăresc și unde erorile se văd, când conștiința s'a desrobbit de apăsarea și întunecarea materiei. Transmiterea banului cules prin păcat este o piază rea pentru urmașii sorociți și ei de răul lor destin, a se naște din asemenea sânge și a ispăși soarta părinților lor căzuți în erori, în iluzia bunurilor terestre, în iluzia materiei și în cursele ei ispititoare.

Dacă în lumea noastră imperfectă avem o simulare de justiție, se poate ca într'o lume superioară a sufletului și a spiritualității, adică pe o scară de mai înaltă evoluție, liberați de materia iluzorie, să nu fie o justiție impecabilă, lipsită de orice favoare sau privilegiu? „Lumină, mai mult lumină“ a spus Goethe, în ultimile sale momente.

Ingroziți-vă cei cari doriți să obțineți plăceri adulterine în afară căminului vostru sfânt; ele nu sunt aducătoare de noroc, ci pierdere, ghină, pagubă, căci este o prihană a conștiinței conjugale unde te-a sorocit destinul, pe care miopii, cu atâta ușurință îl nesocotesc în mintea lor. Mulți din vinovați nu înțeleg taina suferințelor lor.

Ocoliți aceste ispite, aceste obstacole neînțelese decât de vizionari și dacă nu vedeți, ascultați pe acei cu darul de a vedea; iar dacă nu înțelegeți, credeți cel puțin, căci va fi o zi când regretul va fi prea târziu și de prisos. Fapta împlinită este faptă și destinul ce ți l-ai croit singur se face stăpânul tău prin sancțiunea ce legea nevăzută a responsabilității o aplică; dar ocolind ispita și răul, tu vei fi stăpânul viitorului tău și vei domina destinul prin puterea stoicismului pe care trebuie să-l practici.

Din tot ce am învățat în matura mea vieată, tot secretul se rezumă într-o singură înțelepciune: *răbdare*. Ea răstoarnă și învinge totul cu timpul.

Corpul nostru fizic nu este decât un complicat instrument prin care spiritul este reprezentat în el, adică partea superioară și abstractă a noastră, eul superior, care nu este eul inferior, corp fizic, emoțional și intelectual al personalității noastre terestre. Corpul nostru este un vehicul, cu un înveliș, o cămașă puțin străvezie, prin care vieața de aici nu este decât o iluzie, văzută prin acest înveliș. Miopii o văd ca pe o realitate și se lasă seduși de iluzia vieții materiale prin care noi — spiritul — ne manifestăm în fizic, ne experimentăm, ne dezvoltăm și evoluăm. Când în ceasul din urmă am lepădat cămașa fizică sau vehiculul ce ne întunecă realitatea — eul nostru real — sau „supraconștiința“, vedem atunci adevărata realitate sub o nouă conștiință clarvăzătoare, căci vălul material ni s'a ridicat. Dar prea târziu va veni atunci regretul nostru că am fost așa de miopi, să nu fi putut prevedea, raționa, că vieața adevărată constă numai prin îndeplinirea curată a datoriilor noastre civice și familiare, printr-o iubire de conștiință curată, prin care trebuie să privim omul și societatea, cu echitate, onestitate, moderație, dreptate, economie și milă în vieața publică și privată. Dacă nu respectăm aceste principii care sunt baza legii morale — și legea este Dumnezeu — atunci sancțiunile lui ne lovesc. Nu este nimic justiția omenească, atât de șubredă, pe lângă justiția divină ce lovește pe cel nedrept și rău, atunci când se crede mai fericit și infailibil — nu însă pentru răzbunare, ci pentru reparare și purificare.

Nu o spun aceasta din imaginație, din superstiție sau bigotism, ci din convingerea omului observator, încercat, din logica unor experiențe îndelung încercate, din rezultatul unor adânci cercetări cari au făcut să nu mai existe nici o umbră de îndoială, ajungând astăzi la o profesiune de credință pe care o transmit tuturor ca și un cunoscător al acestor taine.

Urmați această cale fără teamă de miopia lumii profane de azi, care în inconștiența ei, ironizând aceste idei, își dă singură un brevet de infirmitate, ea fiind oarbă în fața prevăzătorilor, a sufletelor bătrâne, care vin pe această lume cu marile lor bogății de intuițiune, că-

pătată în lungi serii de existențe fizice, atât de negate de necunoscătorii marilor legi ascunse ale vieții eterne.

Chemat la datoria de a lucra în serviciul societății m'am trezit din adâncul refugiului meu sufletesc. Această chemare lăuntrică a făcut să țâșnească din mine slăcâra ascunsă, prin care aștern aceste rânduri călăuzitoare pentru cei merituoși și cercetători ai destinului omenesc — căutători de comori sufletesti.

Îmi îndeplinesc o sfântă datorie pentru acei înțelegători cari vor să păstreze aceste cuvinte, să reflecteze asupra lor, căci ele nu vor aduce regretul, ci bucuria de mai târziu.

Materialiștii caută aurul pe care acumulându-l și apoi părăsindu-l în această lume iluzorie de lut, îl lasă aci pe pământ, ca o zădărnicie a greșitei lor credințe, victime ale prezentului înșelător.

Să căutăm aurul sufletesc economisându-l zi cu zi, cu sfânta credință că-l vom găsi dincolo de lumea aceasta de lut, când vom lepăda cămașa fizică ce ne întunecă adevărata noastră individualitate eternă, în care ne vom reîntoarce mai curând sau mai târziu.

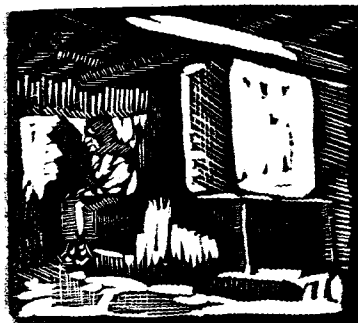
Prin adormirea de o clipă a conștiinței lor fizice, acei cu o vedere pătrunzătoare, datorită unei înalte evoluții spirituale, aduc glasuri tânguitoare din lumea invizibilă, nouă celor de aici, glasuri ale celor ce s'au supus trecătoarelor ispite și încercări terestre, pentru nefericirea lor; dar aduc și glasurile fericite ale acelor ce au știut să sufere și să rabde fără murmur, înălțându-se, căci aurul numai prin foc se călește și se purifică.

Sunt satisfăcut că am avut prilejul să liberez izvorul gândurilor și simțirilor mele, din izolarea în care eram închis în insula mea de lumină, din mijlocul oceanului turburat și întunecat al profanei omeniri; și sunt cu sufletul împăcat că mi-am îndeplinit un serviciu de ordin interior dictat de credință și conștiință.

Insetatul vine singur la rău

Cei ce vă simțiți insetați beți cu nesațiu din apa limpede și stingeți-vă setea dacă ea vă arde sufletul. Nu socotiți drept orgoliu aceste umile îndrumări. Cerul, cât este de înalt, se pleacă la orizont spre a se uni cu pământul.

Mihail DRĂGĂNESCU

PELERIN

Domnului PANAIT ISTRATI

*Pătruns de-un dor nepotolit spre soare
cu trupul dogorit de caldă boare,
spre limpezi orizonturi pas purtând,
am adormit
flămând
și ostenit
pe 'nalte piscuri de pământ;
lovit de vreme și de cânt
ori pe unde am umblat,
cu dragoste am înălțat,
vesel sau îndurerat,
omului, un veșnic cânt.*

*Și l'am cântat,
l'am adorat;
când am putut l'am ajutat;
i-am dat bucala de la gură,
l'am iubit peste măsură:
în om văzând un pui de zeu, —
cu el m'asemănam și eu.*

*Cu sufletul scăldat în spume
am vrut
relele să 'ndrept în lume
și-am crezut
că Adevărul și Dreptatea
pentru om sunt făurite,
nouă ne sunt dăruite,
și-atunci,
în largul firii am pornit
la omul-planetar ivit,
în fața lui să mă închin
și glas profetic și divin
s'ascult
cum se revarsă 'ntr'un tumult
credință nouă, și răcorit în acest răz
să 'ntineresc ca viața 'n plai.*

*Dar ce-am văzut m'a îngrozit !
 Făptura toată mi-se strânge !
 Stăpânul roșu avea sânge
 pe mâini, pe față și 'n priviri,
 Dreptatea o 'mpărțea 'n loviri,
 iar Adevărul l'a orbit
 și cu glasul răgușit
 striga mulțimilor flămânde,
 de-atâtea patimi tremurânde :
 — Pacea, Binele, Dreptatea,
 numai pe cadavre cresc, —
 credință nouă așa croesc ;
 și-acum puteși să stați pe loc,
 de unde nu, subt bici și foc.*

*Cât mă simțeam de mare odat'
 și cât de mult credeam în Bine !
 dar astăzi văd că mi-a fost dat
 să-mi port amarul pe coline,
 cum l'a purtat blândul Isus
 când l'au suit pe cruce sus.*

*Mă 'ntorc de unde am pornit
 cu suflet frânt și obosit,
 bolnav de lume și Dreptate
 să mor pe ziduri de cetate
 și nu în raiul mult dorit.*

*Rupt de gânduri și de cânt
 așa zdrobit cum astăzi sânt,
 înalt, ca o plecată slugă,
 Celui de Sus, smerită rugă :*

*De multă vreme, Doamne, durerile mă rod,
 Mă sbat în desnădejde ca peștele 'n năvod ;
 Intreaga mea făptură e un cadavru viu, —
 Scoală-mă din patu-mi ce seamănă a sicriu.*

*Redă-mi ca și naturii un mugur de viață,
 Un bulgăre de snagă, s'alerg cu primăvara ;
 S'aștept și eu odihnă de cum se lasă sara, —
 Nu greu suferinții ce sufletu-mi îngheață.*

*Din finta mea să sboare dogoarea ce m'apasă,
 Să văd că se deschide în fața mea norocul ;
 Răcoarea vindecării pe trupul meu se lasă, —
 Iar viața își găsește și ea odată locul.*

ICONARUL

Sunt în lumea aceasta oameni cari, deși umili — prin naștere și prin traiul lor simplu pe cari îl duc — Dumnezeu știe cum, totuși, răspândesc în jurul lor un farmec nepriceput de nimeni, un farmec trist ori vesel, duios, sau de cele mai multe ori ceva între tristeță și veselie. Acest farmec dăinuiește încă și după ce acești oameni au trecut la veșnica odihnă și nu te poți desbăra de aducerea lor aminte, orice ai face. Te urmărește în orice timp și loc: chipul, vorba, întâmplările din viața lor și toate câte au fost sau au ținut de ființele acelea.

Un chip de acest fel, care mă urmărește totdeauna, este acel al fostului zugrav de icoane din satul meu. Lumea îl poreclise "Băzu", deși după numele adevărat se numea Gheorghe Spiridonescu. Eu l-am apucat așa, bătrân, adus puțin de spate, fruntea lată și bolțită care stăpânea peste o față cam bojită de vreme, o gură cu tăieturile colțurilor ridicată în sus și o bărbie femească deasemeni răsfrântă. Moșul avea întipărită pe față o expresie la fel cu mișcarea feței pe care o face cineva atunci când s'a înțepat puțin la un deget și care de departe putea fi luată drept zâmbet. Se poate că această expresie a feței să fi fost și efectul miopiei lui. Astfel, moșul, nu putea să privească ceva decât atunci când își vără nasul în obiectul cercetat. Nasul moșului era cam bocârn dar tot în sus aruncat. Insfârșit, tot din cauza miopiei lui, cred, călca de sus, „din pod“, cum zic sătenii, și făcea cu ciobotele lui fleonc, fleonc.

Babele de seama lui — și cari nu s'au dus încă să-l caute pe lumea cealaltă — spun că acest moșneag nu fusese tocmai urit în tinereța lui, și un mare hoinar, de i se dusese vestea — nu pentru frumusețe — până peste sate, departe.

Moșul zugrăvea icoane pentru săteni, pomelnice de tablă groasă, sau de lemn, cu litere jumătate chirilice, jumătate latinești și încolo, pare-mi-se, vopsia acoperișuri de biserici, de clopotnițe... și toate c'o încetineală întocmai cum se mișcă acele unui orologiu. De vesel însă nu mai avea pereche moșul! Cânta tot timpul cât lucra: tropare, heruvices, axioane, cântări de lume, de tot felul, iar de se întâmpla să greșească ceva, apoi sgâia ochii, își băga nasul și mai mult supt poala sfântului pe care-l zugrăvea și... hârșe cu unghiile lui mari — tot întoarse, dar în jos — ștergea vopseaua pusă fără rost mai bine decât c'un cuțitaș. Atunci moșul glumea pe socoteala sfântulețului și își ducea mai departe râsul și cântecul, fie condac, tropar, fie din cele lumesti, ca dealde astea:

Hai leliță la urzici...
Tu să numeri stelele
Și eu floricelele...

sau:

Cât a fost vara de mare
fă Ileano, fă!
N'am iubit de cincî parale
fă Ileano, fă...

apoi o dădea iarăși prin condac, tropar, și așa toată ziua.

Odată lucra cu un maestru la meterisitul unei biserici și el avea însărcinarea să frece pictura catapetesmei cu ceapă, pentru ca să-i scoată lustru. Cum stătea cocoțat acolo pe schele și tocmai trăgea o frecătură cu ceapă apostolului Pavel de-i ieșise ochii — nu apostolului, ci lui — cânta un cântec din cele înșirate mai sus. Preotul bisericii i-a spus așa în glumă, că Pavel e om tare aprig și are să se răzbune de nelegiuirea asta: cântec, ceapă... Aș! moșul, râzând și cântând s'a apucat să zolească și mai tare nasul apostolului... dar, deodată, nu știu cum se face că-i fuge schela de subt dânsul sau el de pe schelă și... zdup pe dușumeaua bisericii! Moșul s'a cam oțerit, s'a scărpinat cam mult la spate și de atunci nu s'a mai șăguit cu apostolii, decât atunci când era jos. Câte odată tot își mai da în petec.

Din tinerețea lui nu știu decât ce ne povestea singur cu gura lui, și, din cele ce spunea moșul, pricepeai numai decât că a fost tare lămeț. Așa de pildă, tatăl lui îl dădu-se să învețe popia la nu știu care siminar, dar el și cu cei mai răsăriți stăteau toată ziua cocoțați pe fereștri și făceau cu ochiul fetelor frumoase cum nu mai văzuseră ei până atunci. Odată, una la amățit așa de tare încât a șterso din școală și... dus a fost. N'a mai dat pe acolo. Când s'a întors acasă, tatăl lui care era și dascăl și zugrav, i-a tras o sfântă de bătaie, apoi s'a apucat să-l învețe zugrăvia. Și a învățat-o cu chin, cu vai, dar sfinții lui erau așa de nu știu cum încât puteai să juri că moșul păcătuiește mai rău ca un păgân împotriva Decalogului care spune „să nu-ți faci chip cioplit“, dar poate să aibă o ușurare moșul căci el și-i lăsa cam neciopliți.

Dar pe țărâni nu-i prea taie capul la lucruri de ale zugrăviei și îi porunceau sfinți peste sfinți, pomelnice, prapore și iar sfinți, încât îi prididea lucrul pe moș, iar bănișorii picau de ici, de colo, așa că putuse să-și ridice o căsuță tare frumoasă și împodobită cu ciubuce de lemn tăiate și zugrăvite cu mâna lui. Și moșul putea să glumească mult și bine cu toți sfinții apostoli și cei mai mărunței, atunci când sta jos nu pe schele, se înțelege.

Intâmplări din viața moșului a fost multe și interesante.

Înainte de însurătoare pățise o șotie care l-a mai astâmpărat pe zugrav de prin satele vecine — poate nu și de prin satul lui. L'au prins într'o seară niște vlăjgani care n'au de lucru, ci păzesc numai porțile și fetele oamenilor, pe când nu știu ce bolmojea el pe o uliță dosnică. Ce să vezi? Unde mi și-l umflă pe zugrav cu toți sfinții lui și după ce l-au desbrăcat, l-au înhamat la o grapă mare de spini, apoi s'au urcat doi pe ea și strunește-l, și arde-l cu sfârcul biciului peste pielea goală încât bietul zugrav ne mai văzând decât vâlvătăi înaintea ochilor a pornit peste câmp deadreptul prin șanțuri și mușuroaie, ajungând la marginna satului. Vlăjgani au șters-o iar zugravul a stat înhamat până când a venit niște megieși, stârniți de sgomot, și l-au dehamat. De atunci nu s'a mai rătăcit pe ulițe dosnice și încă prin atele vecine.

Pe când eram de vre-o douăzeci de ani m'am dus și eu la zugrav și l-am rugat să mă învețe și pe mine meseria lui. Moșul care știa că îl

întrec eu mult la desemn, a stat puțin la chibzuială, zicându-și în sinea lui: „Dacă-l învăț are să-mi ia pâinea dela gură; de nu-l învăț, poate mor mâine, poimăine și n'are cine rămănea zugrav în locul meu aici în sat“. Pornirea din urmă a biruit pe cea dintâiu și moșul îmi spune că, de mâine încolo, se va strămuta cu toate uneltele la mine acasă căci este iarnă și el nu prea are lemne. A doua zi mă pomenesesc cu moșul că vine cu sculele lui: pensule, sticle cu ulei, piatră de frecat vopselele, pachețele de culori, toate puse alandala într'o găleată de tablă, care nu mai ținea apă și i se dăduse slujba asta fudulă.

Eu mă părzăleam de nerăbdare să încep a zugrăvi, firește, sfinți, dar nu așa de sluți ca ai moșului, ci așa ca ai lui Rafael, Leonardo da Vinci, după cum văzusem eu prin cărți și pe icoane de cele catolicești. Moșul nu se grăbea așa de tare și găsea cu cale ca eu să-i frec vopselele, în timp ce el ar fi zugrăvit cine știe ce sfântuleț, ori vre un pomelnic și numai cu încetul să mă vâre în tainele meșteșugului. Eu de colo, se 'nțelege, m'am burzuluiț grozav și l-am strâns în chingi pe moș că dacă nu mă pune numai decât să zugrăvesc, apoi nu mai vreau zugrăvie și pace. A trebuit să-mi facă pe voie, dar amărât până în fundul sufletului, bietul moș, că un „cirac“ sucește după plăcul lui pe un maestru îmbătrânit pe cărarea bisericii și albit de sfinți.

Inercarea a isbutit de minune, după credința mea și alor mei, dar moșul s'a strămbat la mine și nu putea să înghită deloc pe sfântul Neculai al meu. Eu mă prăpădeam de răs și moșul pufnea, sgâia ochii și își vâra nasul subt poalele sfântului încât îmi era frică ca nu cumva „patrahirul“ de vopsea albastră, proaspătă și crucea aurită să se anine de nasul obraznic al moșului. Tura, vura, am căzut la pace și vreme de o lună de zile eu zugrăvisem mai mulți sfinți în timp ce moșul deabia isprăvise un sfântuleț sfrijit și vre-o două pomelnice.

Toate bune, mă gândeam, dar un lueru nu aflasem și doar era unul din tainele de căpetenie ale meșteșugului zugrăviei: nu știam cum face moșul „stopăiala“ sau „grundul“, pe care urmează apoi să așternă sfântul ca să dureze veleturi întregi. Într'o zi moșul vine mai târziu ca de obicei, tremurând și galben la față, pierdut și numai după ce i-am dat o oală de vin fiert, mi-a spus că i se aproprie sfârșitul. Simțea el bine că n'o mai duce mult! Mi-a dat apoi în seamă toate uneltele lui și mi-a spus și taina cea mare a „stopăielii“ iar eu aveam o adâncă părere de rău că acum, când știu toate tainele meșteșugului, moșul are de gând să mă părăsească. Mă deprinsesem cu el și îl iubeam cu toată nătângia lui de a-mi critica capo-d'operile. Mă obișnuisem cu chipul lui, cu ciobotele lui grele cari făceau fleonc, fleonc; mă împretinisem până și cu sfinți lui ca de lemn, tăiați dintr'o bucată și uscați ca stafida.

A doua zi moșul n'a mai dat pe la mine. După o săptămână m'am dus la priveghiul lui, apoi și la înmormântare și a fost jale adâncă și toată lumea plângea după moș Gheorghe. Numai popa cel bătrân, după ce i-a stropit sicriul cu vin, a aruncat c'o mână țărână, ca de obicei și l-a căinat amar pe moș Gheorghe, zicând: Lasă, sărace Gheorghe, ai să dai tu ochi de apostolul Pavel.

ION DICU-COMĂNICI

OPRIRE

Pe șesurile 'ntinse unde grâul încolțește
 desfăcând bruși creștelor de dimineți;
 pe înășuri cu cirezi oprite odihnei
 lângă fântâni ce limpezesc cerul
 și 'ntoarse privirilor în cruce de amiezi
 spre 'ntâmpinări;
 prin sale risipite dealurilor de-opotrivă
 la umbra pomilor înstăriți din grădini:
 căutare.

Din câmpia dorinții
 trunchiu tare doborât potecii părerilor de rău
 oprește trecerea.

Pajiștea inimii o pasc dureri fără număr.

Prăsnuire cuvântului

rămas pe răpa prăbușită

între cetina verde ce înțeapă gândul poposit
 împietririi.

Răspuns hotărât podurilor

sfărâmate 'n ape mari,

spre pierdere iubirii.

Ochiadă adâncurilor mute.

Nimicul flutură colțul de pânză

uitat speranței.

Se sfârșește pe hotar părăsit

cărarea legată de răsăritul unei iluzii

copilărești din trecut.

Desbărat insul trece spre alt țel...

Azi căutarea nu mai are loc

la învierea chemării noi...

ION. TH. ILEA

REVENIRE

Pe gene lungi oprite de însetări

Ning fulgii albi ai revenirii tale

Desprinși din boltă primei reckemări

Și primului sărut eșit în cale.

Și ning mereu pe gene și pe gând

Trecutelor iubiri ca o uitare

În viața care s'a oprit pe-un rând

C-un plâns adânc din revenirea mare.

CIOCIU ANDERCO

CE VREA SĂ-MI SPUNĂ OARE?

*Ce vrea să-mi spună oare
Această dîmîncață
De mă stropeste 'n față
Cu stropi mărunți de soare?*

*Ce vrea să-mi spună oare
Grădina în lumină
De râde-așa senină
De-atîta albă floare?*

*Ce vrea să-mi spună oare
Gingașul joc de miei
Și-atîția ghiociei
Ce-abundă pe răzoare?*

*Ce vrea să-mi spună oare
Câmpia fără ceață —
Grăunte de vieață —
Leagăn mic de soare?*

Ce vrea să-mi spună oare?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EMIL ZEGREANU

CÂNTEC STELAR...

*Seara aruncă săgeți de metal
In vieață,
Ață
Care leagă ziua de noapte...
Un ciocan de faur
A aruncat scânteii de aur
Pe cer...
Din turnul bisericii s'a desprins
Un dangăt de clopot prelinș.
O stea a fășnit pe nări argint topit,
Inc'o vieață s'a sfârșit...
Ielele noptii fac baie în luc,
Cu ochi de foc,
Cu ochi de drac,
Luceafărul le privește,
Le-aruncă ochiade... zâmbește...*

NICOLAE RUSU

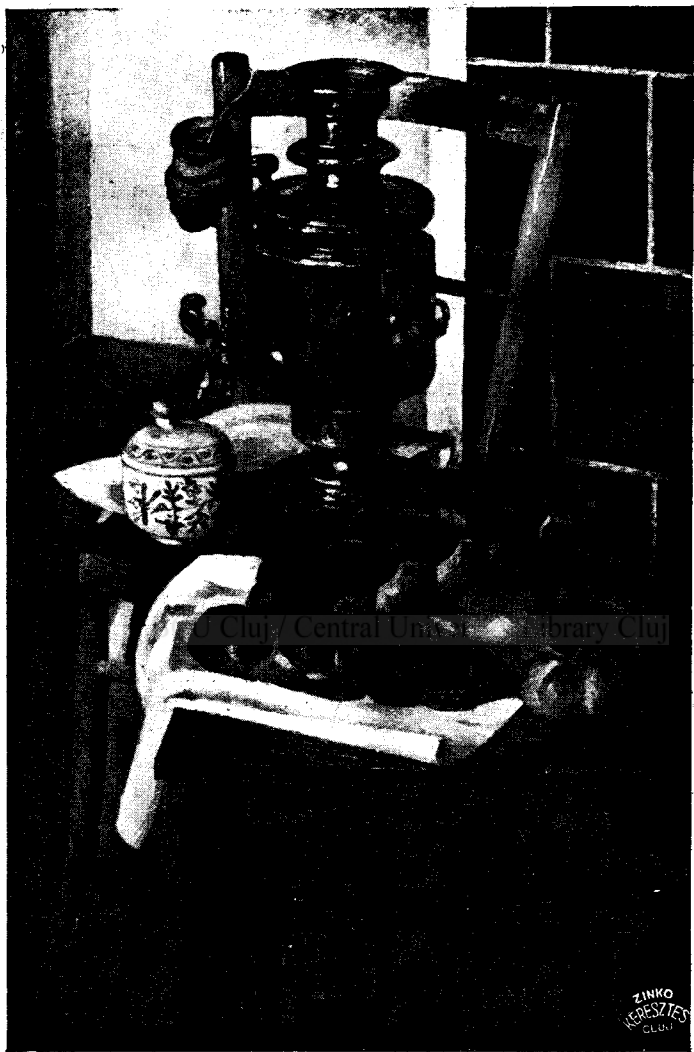

PEISAJ URBAN, ULEI DE EMIL CORNEA

PORTRET ÎN ULEI DE SZOLNAY SÁNDOR

NATURĂ MOARTĂ, ULEI DE WALTER WIDMAN

PLASTICA

În primăvara aceasta plasticii Ardeleni ne-au dat o frumoasă și interesantă expoziție în capitala Transilvaniei.

Pictorii: Catul Bogdan, Aurel Ciupe, Emil Cornea, Tasi Demian, Szolnay Sándor și Walter Widman, precum și sculptorii: Romulus Ladea și Szervatius Jenő, — au expus din lucrările lor.

Catul Bogdan are douăsprezece tablouri, mai mult portrete. Peisajul a fost în trecut tema favorită a acestui artist de o mare senzibilitate și spontaneitate. În fiecare portret fizionomia persoanei e redată în tot ce are mai caracteristic. E prinsă expresia cea mai nemerită pentru a ne arăta în adevărata lui atitudine pe ins. Sunt luate figurile într'o postură demnă de relevat. E pictorul stărilor lejere în care interiorul se revarsă în toată plenitudinea lui.

Aurel Ciupe în cele două peisajii ne desvăluie un clasicism adecvat noilor curente de azi, încât cu greu i-am putea găsi pereche în plastica românească. E pictorul care duce esteticul și rafinamentul artiștic până la epuizare. Lucrează puțin. Tablourile sale sunt o raritate. E atitudinea artistică pe care o preferă acei cari înțeleg cu adevărat arta.

Emil Cornea iubește numai peisajul. Niciodată nu s'a abătut dela acest drum. Peisajul arhitectonic și fotografic e construit până la ultimul amănunt. E pictorul inginer, dacă ne-ar fi permis să-l botezăm așa.

Tasi Demian are două portrete de copii și șase desene. Acest pictor e de mult consacrat și vignetele sale cari împodobesc revista „Gândirea” sunt cât se poate de sugestive.

Szolnay Sándor, pictor ungar din Ardeal, e un portretist de atitudini, de ansamblu. Redă individul în cele mai obișnuite manifestări. Figurile sale sunt întregi și prinse în cele mai caracteristice stări sufletești. E dur, real și uman. Toate portretele sunt parcă rupte din lume și „pictate”.

Walter Widman, pictor sas, este iubitorul florilor și al culorilor vii, nuanțate și expresive. Are patrusprezece tablouri lucrate cu multă pătrundere. Peisajul se pare că-l ademenește mai mult.

Romulus Ladea, sculptor cu largi orizonturi și perspective, portretist cu tendințe spre sculptura statuară. Portretele sale sunt rigide, pătrunzătoare și mai mult privesc în interior decât în afară. Țăranul român și mai cu seama bănațeanul e redat în toată grandoarea lui. Ca și pictorul Aurel Ciupe, lucrează puțin. Nu se grăbește. Darul celor aleși.

Szervatius Jenő, sculptor ungar, tânăr încă, elevul lui Ladea, mereu în progres, e un portretist dela care se așteaptă frumoase realizări artistice.

Plasticii Ardeleni au confirmat și de data aceasta părerea noastră, că sunt pe cale să se afirme cu putere în domeniul artistic românesc. Cei ce expun acum, fruntași ai acestei provincii, înfrâțiți cu minoritarii într'un cugget curat artistic, sunt o chezașie pentru cele ce susținem.

MUZICA

CONCERTUL DOAMNELOR ILEANA ANTONU ȘI HEVSI PIROSKA

Săptămâna trecută a avut loc în Cluj un prea frumos și distractiv concert dat de doamnele Ileana Antonu și Hevesi Piroška, o cântăreață și o pianistă.

Doamna Ileana Antonu, cunoscută publicului sub numele de Chiffa, e o cântăreață cu reale însușiri artistice. Studiile ce le-a făcut în Franța, în ultimii ani, în domeniul muzical, au contribuit mult la educația artistică a acestui talent. Cu o voce de soprană lirică, această cântăreață excelează în acele triluri ce dau vocii sale un farmec deosebit. Intr'o ținută lejeră, cu ușurință în gesturi, vocea-i este plină și vibrantă. La concertul de alalteri a executat bucăți clasice și moderne sfârșind cu acele cântece românești cari au fost mult gustate de public.

Doamna Ileana Antonu e o mare admiratoare a artelor frumoase și străduința domniei sale se îndreaptă cu predilecție spre muzică și pictură. Harnică și sânguincioasă e doritoare de realizări artistice pe cări le practică cu toată sinceritatea. Concertul de care vorbim ne-a prilejuit temeul afirmațiilor noastre.

Doamna Hevesi Piroška, pianistă de mare talent, are un trecut bogat în manifestări artistice. Pianul, care e baza muzicii instrumentale, e mândrit de doamna Piroška cu virtuozitate. Invinge cu atâția ușurință cele mai grele ȧesuturi din orice bucată cântată, încât degetele sboară pe clapele pianului. Se confundă, în timpul execuției, cu sunetele instrumentului.

Elevă a maestrului Bartok la Budapesta și a marelui pianist rus Iosef Levin din Berlin, și-a însușit o aleasă educație și cultură muzicală.

Doamna Ileana Antonu, o româncă, și doamna Hevesi Piroška, o unguroaică, se întregesc întodeauna în concertele ce le dau, în ultima vreme, în Aideal. Ne bucură apropierea artistică cu minoritarii și roadele nu pot fi decât mulțămitoare.

CĂRȚI

DESTINUL LORDULUI THOMSON de principesa *Martha Bibescu*. Lordul Thomson a fost delegatul Angliei în țara românească înainte și în timpul războiului nostru. A cunoscut bine România și chestiunile orientale. A fost un pretin devotat al țării noastre. A susținut din toate puterile revindicările românești la încheierea păcii și sprijinul său ne-a fost de mare folos în cele mai grele împrejurări. Dragostea pentru poporul românesc a păstrat-o până în clipa morții datorită faptului că a cunoscut pe o distinsă româncă, principesa Martha Bibescu, scriitoare de mare talent. Pretinia acestor suflete de elită e redată în toată frumusețea și plentitudinea ei în cartea de mai sus.

Principesa Martha Bibescu, scriitoare cu renume european, are pagini în volumul de față demne de orice Antologie Universală. Într-o aristocratică ținută, autoarea ne desvăluie o iubire puternică, balzaciană, pentru acel care a fost o glorie a Angliei, lordul Thomson. În ajunul morții sale acest mare fiu al Albionului era să fie numit vice regele Indiilor, de așa mare considerație se bucura în lumea marelui Britanii. Se știe că lordul Thomson a murit ca ministru al aerului din actualul cabinet englez, în accidentul dirijabilului R. 101, în noaptea de 4 spre 5 Octombrie 1930, căzut în flăcări dela o mare înălțime în păduricea dela Beauvais din Franța. În această năpraznică nenorocire și-au găsit moartea 47 de persoane.

Pe lângă însemnătatea literară, de o mare valoare artistică, această carte cuprinde și importante documente istorice din timpul războiului nostru.

Principesa Martha Bibescu ne-a făcut un îndoit serviciu prin opera sa. **Îi suntem adânc recunoscători.**

*

NEVROZA INSTINCTELOR, roman de *Ionel Roda*. Un autor tânăr, dar curajos, atacă o problemă interesantă și extrem de dificilă, a structurii psihice a fetei moderne, inteligentă, emancipată și masculinizată.

Felul cum ne prezintă autorul pe eroii principali ai romanului e puțin obișnuit.

Hary West, tânăr frumos, cu succese facile, deci desgustat de femei, e totuși mereu în căutarea unei pretine pe care o găsește în cele din urmă în colega de universitate, studenta Tatiana. Fire visătoare și predispusă spre idealizare, în cele din urmă isprăvește și el această pretinie printr'un viol pe care îl săvârșește fără nici'o remușcare. Nu bănuiește însă ca Tatiana e din acele femei cari se iubesc mai mult pe ele decât pe amanții lor și se răzbună în mod criminal. Acest soi de fete moderne cari dorm în excursii cu „colegii lor“, sunt adânc măhnite când se văd însăngerate, după ce trupul lor, fiamând de un mascul, e satisfăcut. Femei cu apucături animalice cari vor să-și satisfacă poftele fără consecințe, uitând că orice plăcere, de orice natură, cere un sacrificiu. Vor „băetanele“ de azi dragoste la nebunie cu bărbați și se revoltă că le-a fost călcată demnitatea în picioare. Am stăruit mai mult asupra acestui tip de fată, zisă modernă, cari își lasă ghiozdanul pe băncile școlai și dă fugă „pe două zile la aer curat în pădure cu colegul“. Și „colegul“ nu este de lemn iar colegă e numai carne și vâlvătaie. De-aici consecințele care sunt neplăcute pentru „duduie“.

Cartea domnului Ionel Roda e un roman care-l pune pe autor, de pe acum, în rândul analizatorilor sufletului feminin. E un frumos început literar.

*

IN UMBRA LUI CRIST, poeme în proză de *Octavian Șireagu*. Poemele religioase se credea că sunt părăsite. Și iată că domnul Șireagu ne dovedește că religia e încă izvor de înaltă inspirație. În aceste poeme în proză autorul are frumoase imagini și toată cugetarea sa se referă la ființa divină. De pildă :

„Doamne, zâmbetul Tău e izvor de cântece : lasă să-mi răcorească fruntea aghiasma surâsului Tău. (XXIX)

„Sunt gata oricând să părăsesc pragul lăcașului meu unde nu mai am ogod de când m'a pătruns lumina printre jaluzele de nori. (XVI)

Și imaginile aceatea abundă dând un colorit nuanțat acestui volum interesant prin conținutul lui.

Volumul tipărit în excelente condițiuni tipografice este plăcut la citit și desvoltă interes.

*

CUVÂNTUL TALISMAN, poeme de *Sasa Pană*. Autorul acestui volum face parte din grupul așa zis al ultra-moderniștilor noștri literari. În fiecare poezie găsim imagini admirabile, deși forma, fără nici'o ortografie, nu este admisibilă.

„Și anii cari înfloresc în somn la zâmbetul nevăzut al copilului. (pag. 21)

„Ochii proaspeți ca livezi după ploaie. (pae. 24)

„Zăpada și-a întins sdrențe în copaci. (pag 25)

Și asemenea imagini am putea cita multe. Ne oprim căci tot volumul e abundent în expres uni așa de frumoase.

*

CULTURARIZAREA SATELOR de *Ion Clopoșel*. Distinsul conducător al revistei sociale și economice *Societatea de mâine* din Cluj și secretarul general al *Astrei*, a ținut o interesantă conferință în cadrele acestei bătrâne asociații culturale ardelene. Apărută în volum, conferința domnului

Clopoșel e o argumentată pledoarie pentru înființarea *Căminului Cultural* unde copilul țăranului, decimat de trai rău, să poată găsi, după ce iese din clasă, un loc și o mâncare caldă. Ideea domnului Clopoșel e demnă de relevat și pusă în aplicare ar da frumoase și sănătoase rezultate.

Alte probleme culturale, tot așa de interesante, completează această broșură.

REVISTE

VIATA ROMÂNEASCĂ, numărul 4 pe Aprilie 1933, aduce colaborarea domnilor Octavian Goga, I. Agârbiceanu, Const. Kirișescu, D. I. Suchianu, Paul Zarifoprol și Victor Ion Popa. Domnul Octavian Goga în cele două poezii e tot acelaș poet tradiționalist cu versuri sonore, în formă clasică, pline de muzicalitate.

Problemele literare și culturale tratate în corpul revistei sunt judicioasă și de actualitate prin fondul lor. Cronicile literare, artistice, sociale, economice și politice sunt bine prezentate. Noua conducere, în frunte cu tânărul și talentatul scriitor, domnul G. Călinescu, menține nivelul literar al acestor mari și vechi reviste românești.

*

AUSONIA, publicație trimestrială de poezie italiană, sub conducerea domnului Pimen Constantinescu. În acest număr se află, într-o reușită și frumoasă traducere literară, cunoscutul poem, *Cartea Mării*, al poetei *Ada Negri*.

Această sugestivă poemă plină de o adâncă și fierbinte dragoste este o capod'operă în poezia actuală italiană. Domnul Pimen Constantinescu, distins intelectual, cu alege însușiri literare, traduce mereu din marii scriitori italieni făcând prin aceasta un real serviciu literaturii noastre, înzestrând-o cu așa de valoroase lucrări.

*

LA REVUE SPIRITE, numărul de pe Februarie 1933, aduce un variat și interesant material științific din domeniul metapsihice. Redactată de domnul *Hubert Forestier*, un valoros cărturar, este cea mai însemnată revistă a științelor psihice și spiritiste. Trecutul ei, de 76 ani vechime, este o dovadă a seriozității studiilor publicate. Articolele celor mai proeminente personalități culturale și științifice europene se perindează prin paginile acestei marș publicații de specialitate.

GALERIILE LAFAYETTE instalate în palatul marelui librării editoare „Socec“ din Calea Victoriei—București, are superbe raioane, zilnic asortate cu tot felul de articole din țară și streinătate. Nu există un articol, de orice fel ar fi, să nu se alege în acest grandios magazin. Vinde cel mai eficient din toată țara. Furnizorii curții regale.

Ce urmărim noi?

Să vă interesăm

Să vă sfătuim

Să vă servim

Deveniți clienții noștri!

Da! veți deveni clienții și prietenii noștri pentru că GALERIILE LAFAYETTE vă oferă numai foloase. Câștig de timp, pentru că în acelaș loc găsiți adunate tot ce aveți nevoie. Câștig de bani pentru că magazinele noastre, eliminând intermediarii dela producător la consumator, sunt singure în măsură să efi-nească prețurile înlăturând orice concurență. Asortimente bogate, o permanentă grijă de a fi în curent cu moda și cu cerințele clientelei, livrare la domiciliu, tot lucruri menite să facă din fiecare client un credincios prieten al GALERIILOR LAFAYETTE.

Ardelenii, când vin în București, merg la GRAND HOTEL, vis-à-vis de palatul marelui librării »Socec« din Calea Victoriei 13. Confort modern, serviciu prompt și prețuri convenabile.

„Ardealul“ Cluj, Str. Memorandu'ui 22